

עם הרואים

י. אושפיז

קבועים וברורים. אין תימה אם הסיטואציה המלחמתית מוציאה חלק מהנוער הלוחם ממסגרתו עד כדי רמיסת ציוויים מוסריים המקובלים ומקודשים עליו בימים כתיקונם. מעין זה נחזה לפרקים בחבורות ילדים — מחונכים לכאורה וממושעעים כל אחד כשהוא לעצמו — החורגות ממסגרתן לרגל נסיבה מרעישת, והן נתקפות פסיכוזה למעשה הרס וברוטאליות. בטלה הנסיב בה — ישופו הילדים וישבו לגבולם ובלבם הרזהורי חרטה על אשר פגמו בשעת מכותם.

אין, כמובן, לטשטש את מעשי הזדון ואין לחפות על עושיהם מאילו נימוקים שהם. אך אין גם להגזים בחומרת התופעות השליליות הללו; חס לנו לראותן כסימני חולי ממאיר בגוף צבאנו, כראות אותן מבקשי אידנו וכשלוננו, ובעקבותיהם נגררים, מתוך חמימות או נחיתות, גם כמה משלנו.

ב

אפס, לא להפך בזכותו של צבא ישראל כוונת הדברים, אלא לנגוע בבטיח החיונית בחינוכנו. המלחמה מרבה לפגום — באונס או ברצון — באשיות המוסר והתרבות של הדור. כיצד יישמר הנוער שלנו באוירה המלחמתית ההורסת סייגים מקודשים? בהטפת מוסר לאדם הלוחם על עברו את גבול המותר לא תימנע הרעה. לענין זה אין גם מן המועיל בחוקה של שכר ועונש לצבא. צבא לוחם עשוי, כידוע, להתעצם במוסריותו במידה שהוא מכיר בצדקת המלחמה וברור לו שגב התכלית אשר עליה הוא נותן את נפשו. משא"כ נפש נעלה עשוי ללכד ערב-רב ולהעלותו למעלת „מערכות אלהים חיים“, והיפוכו, צבא קולוניאלי, „תער השכירה“, גם כשמכוננת-קרב חזקה מרסנתו, סופו להישחת ולשקוע. יראת העונש אינה, במקרהים רבים, מניעה רצינית למעשי זנעה. וחותר הפשעים הללו הלא ישא הצבא הזה גם בחזרו אל ביתו, וינחילו לבניו אחריו.

לעתות אלו נתרסק כולנו, בגלוי או בסתר, על ברגון משחרר הארץ הראשון וחילו המופלא. הנאמן בתמים למפקדו — „אל כל אשר תשלחנו נלך“, יבקשו להם חוקרי המקרא את הגורמים אשר הועילו, לדעתם, לכיבוש הארץ בסערה.

מלחמת הגבורה של צבא ההגנה לישראל בפולשים הזרים משבטי ערב ובתומכיהם מעמי המערב, עוררה גילה ברעדה בלב רבים משלנו ומשלם. משלנו שמחו על מיגור מחנות הפולשים והרחבת גבול ישראל; אך הרעידו לשמע מקרי הסטייה של לוחמים מישראל מאורח המוסר, כגון שליחת יד ברכוש הנטוש, מנהג ברוטאליות בנכבשים, שפיכת דם נקיים ועוד. מתחי הבקורת דואבים ביחוד על דור המלחמה הזה המתחנך באוירה הצבאית וחוששים פן תפיג המלחמה את רוח החלוציות היוצרת והבונה בעודנו בעצם קימוס מדינתנו, ואילו משלהם, עתונאים ומדיני אים מעבר לים, עטים עלינו — על האוד המוצל במדינת ישראל, פליטי-חרב אירופה זו שעמדה על דמינו והחרישה, — בהאשמות קשות, כי נתפסנו, כביכול, ללאומנות, לאימפריאליזם, לנא-ציון וליתר המומים המוסריים שפשו היום באירופה ובאמריקה ברב או במעט. הרימו קול זועות על מעשה דירי-אסין בידי „בלתי סדירים“ משלנו, אך החרישו „דוברי-הצדק“ הללו על נדחתי ישראל באכזריות רבה בידי חיילות סדיריים ערביים בבית-נבאללה, יאזור, נטופה, ערבי סוכר ורצה אנשי מדע ורפואה ישראלים בדרכם להר הצופים, לעיני בריטים מזויינים, בחסותם ובנשקם. מידת האיפה-ואיפה שמודדים נוצרים אנשי תרבות מאירופה ואמריקה את הצדדים הלוחמים על אדמת ישראל, גלויה למדי ומבחילה כצניעותה ובצרות-עינה. ובכל זאת רוגז שת עתונותנו למקרא האשמות שמגוללים הללו על ראש צבאנו ועל מדינת ישראל כולה.

יש רואים ברגישות זו סימן יפה לנו: אם המדינה כולה על אנרחיה, צבאותיה ושריה גרעשה למקרא תגובתם של מספרים ומשוררים בישראל על מעשי-זדון מידי חיילינו לאזרחים ערביים בלתי-לוחמים, — אות הוא לחסנה המוסרי של המדינה הצעירה, בדרך כלל. אך שאלה זו אינה ניתנת להיחקר עתה ואין להחפז בהסקת מסקנות. עלינו לזכור בנוגע לצבא ההגנה שתי עובדות: הוא אינו „מעור אחד“, אינו מחונך חינוך אחיד ומסוים ברמתו התרבותית, אלא מקובץ ברובו מכל חלקי תבל; צבאנו צעיר הוא, ללא מסורת צבאית וללא חוקי חיים

ג

והיום? על השאלה: מה מלכד את צבא ההגנה לישראל ומאמצו במלחמה הזאת? — יש מענה ברור: א) קיום כיסופי עמנו לקבץ פזורי ישראל מארבע כנפות הארץ ותקומת מלכות ישראל בארץ אבותיו. ב) הגנת הארץ מפני הקמים עליה, מקרוב ומרחוק. אולם בחוגי המחנכים יש מעמיקים שאלה: האם די בשאיפות הללו בלבד כדי ללכד את הנוער הלוחם שלנו ולגונן על שלמות רוחו ורמתה גם כתום המלחמה הגלויה? רוצה לומר: צבא ההגנה לישראל, אף על פי שבחלקו הגדול הוא קונגלומראט, ולכן בבחינת נעלם מן הצד החינוכי-הלאומי, בכל זאת ליכודו איתן ורוח ההקרבה העצמית המפעמת אותו הביאה לנו נצחונות, המפליאים גם עמים לוחמים ותיקים. אפס כתום המלחמה — יוצא, כביכול, הברית המבריה היום את כל חיילינו ומלכדם, וכל חלק בו יפנה אל השגותיו, עולמו, בהתאם לחינוכו ומצאו, גם במקרה שיישאר בצבא ההגנה, מהו, איפוא, הדבק האידיאולוגי אשר יהדק את אבקי-האדם ויהפכהו לכוה חלוצי בונה בנין עדיעד גם בחיי התולין ההולכים ובאים לקראתנו?

ולא רק „במקרה“ יישאר בצבא. כי כתום השלב המלחמתי הזה קרוב לודאי שלא נוכל להימנע מהשלב השני — ממאבק קשה וממושך לשם הנורמליזציה של מדינת ישראל העצמאית וביסוסה, לכך יידרש ללא ספק גיוס כוחות בהיקף לא קטן מזה שגייסנו עד כאן. באוסף נחנה צורת צבא ההגנה הקבוע לעתיד, והוא מוקם בפלוגות מיישבים מגינים לאלפיהם כמספר נקודות הישוב החדשות ואשר על הגבולות. צבא זה ידו האחת אווזת במחרשה והאחת במקלע. בצבאיות חלוצית כזאת אין להגיע לידי שלימות ויעילות בשני השטחים כאחד, בכוחה של חוקה רצופה שכר ועונש בלבד. „בדרך הטבע“ צבאיות וחקלאות הן תרתי דסתרי, צבאיות כזאת קשה מאד, לפי שהיא קושרת את האדם למקום, ללא אפשרות של תמורה, משעממת, לא נוחה לחיי משפחה וגם כרוכה בסיכון תמיד. מפעל כזה עשוי להצליח רק כשהוא נובע מתוך משא-נפש נעלה החותר לתכלית רחוקה ונשגבה. באופן אחר נשקפת סכנה לנוער שיגוייס לצבא מיישב זה, כי ידולדל ברוחו במשטר של צבאיות, שהמיכניות והשיגרה מרובות בו על היצירה. היוזמה החלוצית.

אנו נבחר להאזין לדברי המסיתים לפי תומם בספרי יהושע ושופטים.

כמה היה גדול כוחו של חיל יהושע? דור המדבר הצעיר, המופיע בערבות מואב, נושא אתו תורה חדשה — „אשדת למר“. בלבו הכרה ברורה ועמוקה, כי ה' האמירו היום להיות לו לעם — — — לתתו עליון על כל הגויים אשר עשה — — — עם סגולה (עיין דברים כ"ו). רק לתכלית נעלה זו עבר העם את הירדן — „הנני כורא שמים חדשים וארץ חדשה“, ולמען שמור על סגולותיהם כעם ה' — נצטוו הכוברים: „החרם תחרים אותם (את עמי כנען) ולא תכרת להם ברית ולא תחונם“, בתקופת הכיבוש שים של יהושע, הזקנים והשופטים געשו „בדרך הטבע“ מעשי אכזריות: „ויכה יהושע ואת כל הנשמה החרים“, ולאדוני-בוק מודדים כמידתו למלכים אשר כבש. דומה, לפנינו מעין מעשיו של ציניגיס-האן וגיסותיו.

אך הנה מזדקרות כמה עובדות הקורעות כורקורים את האפלה ומגלות לפנינו את דמות הכובשים, שני השבטים והחצי משקיימו את התחייבותם — לעזור בכיבוש ארץ כנען — חזרו אל משפחתם במזרח הירדן, כשברכת המנהיג מלוח אותם. בבואם „אל גלילות הירדן אשר בארץ כנען ויבנו שם מזבח על הירדן“, יהושע ובני ישראל נזדעזעו לשמע הדבר — „מה המעל הזה אשר מעלתם באלוהי ישראל? ויקהלו לעלות עליהם לצבא“ (יהושע כ"ב). המלחמה האכזרית רבת-השנים לא דלדלה את רוחם ולא הפיגה את האמונה העמוקה ביעודם. מתוך קנאות למטרתם הנעלה — להיות עם ה' — מוכנים היו לשחת רחמיהם מאחיהם, אתם יחד שפכו תמול דמם על כיבוש הארץ, כידוע נמנעה מלחמת-אחים ואת אחרי שבוני המזבח הסבירו לשלוחי יהושע, שאין המזבח לקרבן, אלא לעד. והרי עובדה זוהרת שנית. אחרי מות יהושע והזקנים, והמאבק הקשה על ייצוב הכיבושים והרחבתם העיק על השבטים עייפי הקרבות, נפל בישראל מקרה קל ערך לכאורה: מעשה הפילגש בגבעה. מעשים מעין אלה שכיחים במאה שלנו בערי אירופה ואמריקה ומשמשים חומר רצוי לעתוני יום א' ללפת בו סעודת-שבת דשנה. ואילו במחנה צבא ישראל עורר המקרה סערה עצומה: „לא נהיתת ולא נראתה כזאת למיום עליית בני ישראל מארץ מצרים“. במצרים תועבות כאלו נפרצות, אבל בעם הסגולה? „ותקהל העדה מדין ועד באר שבע“ לבער רעה

לדת, מאשר למצוא מתנדבים לעמל „יום קטנות“, למעשה גבורה עלומת-שם, היוצרת במעמקים, כאן לא התקציב הממלכתי הוא המניע הראשי, ואף לא הסידורים הנוחים (כולל מיטב „שימורי“ אמנות העיר). כאן נדרש כוח מניע ודוחף פנימי חדש. המניעים הקודמים, אשר הביאונו עד הלום, תש כוחם ולא יצלחו עוד למלאכה זו.

ה

יאמרו: לשם מה לבקש משא־נפש חדש, אם לפנינו אידיאל הדורות, שבא לידי ביטוי בתפילה אשר הסעירה לב כל יהודי בכל שנות גלותנו הארוכה: „תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ גלויותינו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ“. האיץ בכיסופים אלה כדי להלהיב את הנוער שיתן עתה את כל נפשו על הגשמתו של משא־נפש עתיק ויקר זה, עתה, כשדרך כוכבנו שוב? לכאורה נכונה הטענה, ואף על־פי כן...

עובדה היא, כי לגבי תושבי הארץ, עדי־ראיה זה תקופה ממושכת לחבלי ההעפלה וההשתרשות במולדת, על כל ששונן ויגונן, פקעה למעשה חגיגותה וקדושתה של כמיהת הדורות הזאת, ואף דומה שאינה עשויה להלהיב את הנוער שלנו לאורך ימים. יש לנו שבעים שנות נסיון של עלייה והתישבות, על כל הצלחותיהן ואכזבותיהן, ואין בין התקופה הזאת לחדשה שנקדה לנו עתה, אלא הרחבת האפקים. אם להתלהבות אולי גדול היה רושם עלייתם של מנצח בני ביליז מרושם עליית הרבבות היום, ורבה היתה השמחה ליסוד ראשון־לציון משמחתנו לקבלת מיליון הדונמים השני, כולנו תמהים איש אל רעהו: כיצד ומדוע אין אנו מכירים בגודל הנס שנעשה לנו? אך אליבא דאמת התהלכנו בשבע המושבות הראשונות כבמדינת יהודים ממש, לולא הרגשה זו אפשר לא היינו מתברכים בדור לוחם אמיץ זה, שקם להגן בכל נפשו על שחרור מולדתו, לא כמהגרים אלא ככני־חורין בארץ כולה הרגשנו עצמנו מיום שננעצה המחרשה העברית בראשונה מבני ישראל כבר נתקפלה כל הארץ, המדינה באדמת פתח־תקוה, תחת המתישבים הראשונים בזעיר־אנפין לכל סגולותיה וטעמיה. דמעות השמחה הרתוחות של ר' יואל משה סלומון ורעיו על גאולת הכפר העברי הראשון והנשיקה הלוהטת של ר' יהושע ברזילי לגמל ביפו („בעל החי שבא זכרו בתורה“) בעלותו בראשונה על אדמת הקדש, יירשמו בדפים הראשונים לתולדות מדינת ישראל; לא יימחו אך גם לא יישנו עוד,

ד

בראשית היה הרעיון, כי רק עם־עובד היוצר בידיו את כל ערכיו, כקטנים כגדולים, מוכשר לקומם את מדינת היהודים העצמאית באמת. השאיפה לעצב דמות עם עברי עובד חדש בערכיו המוסריים, החברתיים והכלכליים, המסוגל לכיבוש הארץ, — קמה לנוער העברי בתפוצות הגולה, נסכה רוח גבורה בלב העולים והכשירה אותם להתגבר על הסתירה הגלויה שבין חיי המחלמד הגלותי לחיי חקלאי בארץ־ישראל ולעמוד כאן בחיי מחסור, סבל ונכר של פועל עברי, במשך שנים רבות. שלושה דורות של חלוצים עברים מתפוצות הגולה, אדוקים באמור נתם התמידו בהתכשרותם הגופנית והרוחנית לחיים החדשים. לא נפלו ברוחם ולא ירדו מרמתם המוסרית, החברתית והתרבותית, כמו שקרה הדבר למהגרים היהודים האחרים בסוד־נאות ובבתי החרושת בארצות־הברית שבאמריקה ובארצות אחרות. ולא עוד אלא שהעובד העברי בארץ, חרף חיי הקשים מאוד בתקופות ההת־ישבות הראשונות, אף עלה ברמתו הרוחנית והעלה במידה מסויימת את הישוב כולו. זאת ועוד: הרעיונות המוסריים הגלומים בציונות־העבודה, שימשו מופת דגל לחינוך העברי בארץ, אם גם לא בכל חלקיו. לעתים קרובות נקשרת השפעת גומלין בין הכפר העברי לבית־הספר העברי, שהיתה לברכה לשנים כאחד.

תפקיד דומה לזה יוטל היום על צבא ההגנה לישראל: להעלות את מדינת ישראל לשלב נוסף, רב עצמה ותפארת, שאינו נופל בקשיו, באחריותו ובתביעותיו מן השלב הקודם, ואלת עיקרי יסודותיו של השלב החדש: הגנת תמיד על גבול ישראל; ביסוס המסד החקלאי והתעשייתי של המדינה; שמירה על הרמה המוסרית של העבודה והעובדים, כפי שעלתה בחזונם של מחוללי התנועה החלוצית בארץ; השפעה מחנכת על הדור הגדל והניקבץ בארץ, מרצון או מאונס, לבל יסוער ויתפור על פני שבעה ימים, בבוא קוניונקטורה נאותה לכך. (אין אנו מבוטחים מסכנות עויבה המונית כשיראה שיש „שבר במצרים“...)

מהו, איפוא, הכוח אשר לא רק יסיע את הנוער העירוני מבין חומות העיר, המושכת אותו באון, אלא גם ירתקו אל המולדת החדשה בחייה המופלאים והקשים, במשלטים רחוקים, במרחבי־יה, נקל, כידוע, לגייס מחנות לוחמים, המוכנים להקרבה עצמית, לשם מיגור אויב מתנקש במר

נאור, חבר הכנסת, עומד על הבמה ומשמיע (במושבו הכנסת השני) את משאל בוחריו החריזים דים לערכי יהדות לכל ישראל: א) קיום דיני אישות, ב) שולחן יהודי כשר, ג) שמירת שבת וחג (**), עד כאן! החוגים הרדיקליים מסתפקים ב„סוציאליזם הנבואתי“ המתבטאת בתיקונים סוציאליים „המתקבלים על הדעת“, ו„ערכים הנצחיים“, האמנם נשתשע בהם כבאוסף של מטבעות עתיקות? אין ספק, כי רבים בקרבנו הוגים בפלא עלית כוכבו של ישראל לפתע פתאום, אחרי שנות גסיסה ממושכת, כששחה אומתנו לעפר ונראתה כנדונה לכליון חרוץ. אך אלו הרהורי־לב בצנעה, המסיק מכאן כי אין זאת שהוחזרנו ליעודנו העתיק, הראשון — אם שומר נפשו הוא שלא יוחזק בלתי פרוגרסיבי, יימנע מגלות מסקנה זו ברבים. „עליון על כל הגויים“ — לאומנות! אף יהודי חרד, אם מתקדם הוא — יהסס לקרוא תפילת „אתה בחרתנו מכל העמים“ בקול רם, דולאריס, תיכונן ותיקונים סוציאליים בלתי מרגיזים — באלה ישועת יש־ראל. זהו בקירוב הלך הרוח בתוכנו בנוגע למע־מדה של ישראל כפי שהוא צריך להיות בעמים. לא כן מעמדן של אומות העולם בישראל. כמעט כל יהודי משכיל יש לו העם „הנבחר“ שלו, אשר אותו ואת תרבותו ירים על נס ויערי־צו. הנה הוציאה „ספרית פועלים“ מיסודו של השומר הצעיר את ספרו האחרון של הסופר הסובייטי איליה אַרנבורג — „הסערה“, כל הספר על שני כרכיו הגדולים, אינו אלא המנון לקֶם הסובייטי שהוא בעיני המחבר העם העליון על כל הגויים. למען תהא היריעה הרחבה, עליה רוקם המחבר את סיפורו, נקיה ומוזהירה ללא פגם, מכסה הוא על נחלי הדם הנקי של היהודים אשר נשפכו בידי רוסים ברוסיה הלבנה, באוק־ראינה וברוסיה הגדולה בעת נסיגת המחנה הא־דום מזרחה, לפני בוא הנאצים, בשותפות אתם וגם אחרי עובסם. אַרנבורג לא הביט אֶן בכרית המועצות ואזנו אטומה לאנקת רבבות גולי ישראל המתנוונים על חטא אמונתם בתקומת עמם בארץ־ישראל, מכל זה מתעלם הסופר במת־כוון, כדי שלא לפגום ב„שלימות“ החזון, וה„שלי־מות“ האת ניכרת ביחוד במסיבות הקצינים האדומים, בהן משוחחים בסגנון מפואר כאילו

(**) אמנם גם מיכה המורשתי העמיד את היה־דות על שלושה (עיין מיכה ו', ח), אלא דומה שה„מצע“ של הנביא אינו מודהה כלל אף עם אחת מפלגות החרדים שלנו.

כי בגרנו כאזרחי המדינה, שלא מדעת. הבוטחים איפוא בחזון הגדול של קיבוץ־גלויות ותקומת ישראל, כי יש בו עדיין — ולאורך ימים — כוח מלכד ומרומם לשם מפעל הבניה הרב והקשה, המצריך יזמה ומסירות חלר־צית, לא הצליחו להוכיח על מה בטחונם נשען.

ו.

לא לנו להעמיק ולהרחיק חפש אידיאל חדש אשר ילכד וי־להיב את בני ישראל ויחשלים לשם מפעל אדירים זה, אתנו הוא, פנינו ובלבבנו, אלא שהוא עומס תחת ערמת אפר־השיגרה ועלינו ללבותו עתה עד היותו ללהבה גדולה מצרפת ומאירה למרחוק, תידוש מלכות ישראל הן לא ראינוהו כקצה־מטרנתו, אלא כאמצעי, נתיב אל א־הארחות, נהייה אחרי היעוד הגדול שלא בא לידי גילוי עד עתה מחמת הפיזור, על כי גלינו מארצנו, כאבותינו המסתערים מעבר ירדן יריחו לכבוש את ארץ כנען למען עשותה משכן לעם ה„עליון על כל הגויים“, מופת ואור להם, כך נשא־נו גם אנו, צאצאיהם, את לבנו זה אלפי שנים לשוב אל ארץ אבותינו על מנת להצמיח את הגאולה השלמה לאנוש ולקרבו ל„אחרית הימים“, ואף התנועה לעיצוב עם עובד בארץ, על נסיר נותיה ותיקוניה החברתיים מרחיקי הלכת, בהת־אם להשגות חרוי התנועה ומדריכיה, הלא גם היא נשאת את נפשה בעיקר לתיקון האדם והחב־רה וליצירת תא חברתי נבחר למופת גם לאתר־רים, ואמנם כך ראו את נסיונו בארץ קרובים ורחוקים, שמע דגניה, נהלל, משמר העמק וחב־רותיהן נישא לעבר ימים רחוקים והפעים לבבות צמאי התחדשות והיטהרות גם שלא מבני־ברית, דומה שגם מתנגדינו חשו, כי בריאה נבראה בידי ישראל בשדות כנען המרחיבה לב באנר־שיותה ובוהרה (*).

הנה בעמדנו היום על סף האורח הנכסף, הרינו כמגששים בערפל ואין אתנו שומע קול החוזה תקורא אלינו באון: „קומי אורי כי בא אורך כבוד ה' עליה זרח“, כולנו דשים ב„הער־כים הנצחיים של היהדות“, והיעודים הנעלים שלנו, ואמנם אלפיים שנות תנ״ך עוטרות את ראשנו בהילת זוהר כנושאי השליחות האלוהית הגדולה, עכשיו שהגענו עד הלום הרי התנ״ך מוציא עלינו שטר גדול לגובינא, מהי הבנתנו היום ביעודים הגדולים הללו? הנה נראה רב־להוותנו צומצמה במשך הזמן התנועה הגדולה בידי מפלגות מסוימות והוסמתה לאפיק צר.

ודאי יש' בשאיפה זו הרבה מן התשוקה לסיפוק הכבוד הלאומי: להשיג אישור בינלאומי למעמדנו כאומה עצמאית.

אך האמנם ארגון האומות המאוחדות, בהר"כבו, שאיפותיו וטכסיסיו, עולה בקנה אחד עם שאיפותינו בבנין חיינו כאן? מסופקני, להלכה — פני כל המדינות שבאו"מ להרבות שלום בעולם, אך למעשה נושא המיעוט האלים שבחבר את עיניו להפוך את הארגון הזה מכשיר להרחבת מרתבה המחיה שלו ולהיכנות מעמלם של עמים חלשים ומחסורי מגן, כיצד ישבו „שבת אחים" העמים הדורסים והעמים החלשים המפרי פרים בין צפרניהם?

ובצד „הדימוקרטיזם" הקולוניאליזם החדש שות, האפיות בידי המדינות האימפריאליזם לשימושן ולהנאתן. כולנו עמדנו על אופיו של הדימוקרטיזם הללו, אשר שליטיהן הפיאודלים רודים באוכלוסיה הנכשרת, הנמקה בעניה ובתחת לואיה, רוממות הקידמה והחופש בפי ציריהן בעליותם על במת או"מ, אפס תחת אדרתם המור רחית המפוארת מוצנעת מאכלת מלוטשת המור כנה ליום מבוכה ומריבה באירופה, שאז יקומו לעשות חשבון צדק את מיעוטיהם ואת „קומוניסטיהם", על דרך הדימוקרטיזם של חברון, בגדאד, טוניס, קאהיר, עדן, במיעוטיהם היהודים, האשורים, הארמנים, הכורדים וכו'.

האם הפריעה החלטת כ"ט בנובמבר לאומות המאוחדות להביט בעין יפה, כיצד פלשו קלגסי ערב, בהדרכת בריטניה ובנשקה, לתוך מדינת ישראל, הרבו שוד ורצח, הפגיוו באכזריות ערי פרוזות ומקומות קודש? אף ארצות הברית מיאנו לראות בשבע מדינות ערב צד מתקיף, לולא צבא ישראל, ודאי שהחלטת או"מ היתה משמשת נייר לצור על פי צלוחית, וכך הדבר באמת באינדור נזיה שעממיה עומדים על גפשמ בפני הפולש ההולאנדי חרף החלטת או"מ, יש מזכירים בגאון שני מעשים גדולים של האומות המאוחדות: ההסכם על תחוקה למניעת גנוסיד (רצח עמים); והצהרה על זכויות האדם, הכוללת זכויות כלכליות וסוציאליזם, אולם שתי ההצהרות היפות הללו אינן לשימוש אלא להתנאות בלבד, כי הלא בבוא או"מ אל שאלת העונש לעוברי עבירה — נעשו דברי הצירים הנועזים מגומגמים וחסרי ערך.

ה

מסופקני אם הצטרפותנו לאו"מ יש בה משום אקט מוסרי וחינוכי תמעיד את הדור, וביחוד

נעתקו מתוך ספריו של הרוזן לבית גובינו, בשמענו את הלך מחשבתו של הקולונל אוסיפ — אחד מגבורי הרומן הראשיים — יש ונדמה, כי באנו בסוד תלמידי ר' ישראל סלנטר להבדיל, במקרה, אוסיפ זה הוא בנם של נחום וחנה אלפר, החייט מקיוב. יתכן שדורשי-תעלומות יראו בזה יד סבל-הירושה.

הספר, ככל חידושי הסובייטים, נתקבל בחלקים מן הנוער שלנו כתעודה המגדת את עליונותו של העם הרוסי על עמי המערב כולם, כי הלא כך שיה את פני הדברים איליה ארני בורג, שזכה לפרס סטאלין ביצירתו זו. אך אם יבוא אדם ויאמר כי תקומת ישראל, הכבשה בין שבעים הואבים, שעמדה בכולם ועלתה היום שוב על במת-עולם, צורך תפקיד רם הוא: להיות למורה-דרך לעמים השוקעים זה כמה דורות בטומאתם ובניונם, — יראה אצלנו כלאומני, כקלריקל וכדומה, ואלה מסופרינו המגלים עתה ענין ביעודנו מדברים בו ברמה, בכיסוי; מתביישים לדבר בזה ברורות ומסוימות לבל ייראו כבלתי ריאליים, כמבלי-עולם, החסרים כל הבנה בדרכי תכנון מדינה בימינו.

ז

אבל כיצד יופעל היעוד הנעלה ויהפך למנוף שגיא, אשר יקים את האומה כולה על רגליה ויכוונה לעבר המטרה הנכספת? כיצד תיערה הרוח על צבא הנוער הישראלי, הבונה והמגן, למען ישא מתוך הכרת ומסירות, לאורך ימים, את העול הקשה המוטל עליו? תכנית פעולה כזאת אין בידנו, וייתכן שאף אינה נדרשת לנו, אלא מצווים אנו על מאמץ מתמיד לטעת בלב החברה הישראלית את האמת הגדולה, כי הור שבנו לארץ-ישראל לא לשם הקמת עם יס-תיכוני נוסף ואף לא לשם העתקת טופס ממדינות אירופה המערבית או המזרחית, כי אם לשם יצירת טופס חדש, עצמאי, בשאיפותיו ובהשגותיו, המור כן גם לדרך הקוצים של „עם לבדד ישכון" באור רח חיוו ובאמונותיו.

תכלית זו מטילה על ראשי העם, אמניו, חווי ומחנכיו לחנך את העם באמונה זו, וחינוך אינו בנאומים או במאמרים בלבד, אלא בעיקר בדוגמות, במעשים חותכים, אשר יעמידו את העם על מגמת פני מדינת ישראל.

הנה גדולה השמחה על שנתקבלנו סוף-סוף לאומות המאוחדות, איני בקי בכל הגימוקים המדיניים והכלכליים בזכות הצטרפותנו לאו"מ.

הלבב, שראותם טרם נעכרת ע"י „ההסכמה הכללית“ ודעת הקהל לא תבעיתם. — אינם מהססים להביע בקול את תמהונם: „הלא המלך עירום הוא!“

אָן בני ישראל קרובים בדרך כלל אל מחנה הרואים נכוחה, מבורכים בעין בלתי משוחדת. והלא הילד „הרואה“ הראשון בשר מבשרנו הוא: הנער הרמתי בן חנה, המסתופף בהיכל ה' בשילה ומשרת את פני עלי הכהן. כל עולי שילה ראו בתעלולי בני עלי, אורח־חיים מקודש, כי ודאי תמים פעלם של אנשי הקודש המשמשים בבמה הגדולה. ואף המזלג בן שלוש השינים, בו יגזלו חפני ופנחס את בשר הזבח, — מתשמישי־קדושה הוא. ו„המעשה“ — ודאי תעלומה יצוק בו, והכהן — אין עולתה בו. אפס הנער שמואל רואה את המעשים לאשורם ואיננו מהסס להשיב מיע באזני השופט העליון, אבי כל „המעשים“: „הנה ימים באים וגדעתי את זרועך ואת זרוע בית אביך“ (שופטים, ב'—ג'). ומדוה הראיה דבק בשמואל לכל ימי חייו, אותה הנחיל לבני עמו. להיותם עם הרואים.

גישא את העטרה הככרה והמוחצת. בה עטר רונן, באומץ לב ובגאון.

את הנוער שלנו, על מגמת פנינו במשפחת הערמית, אם מאמינים אנו באמונה שלמה, כי חזרנו אל ארץ אבותינו על מנת לעצב חיי חברה צודקים, עלינו להוכיח את הדבר גם במעשים מדיניים, למען ידע הנוער ואיש הצבא העברי, כי הוא נותן את נפשו לבנין „עליון על כל הגויים“, כי אנו בוחרים בחיים קשים ובלבד שלא נחטא לארחנו.

הנס ב. אנדרסן, שר האגדה הדני, שחשף ביצירותיו העולמיות את נפש האדם והחברה, מחלק, כביכול, באגדתו המפורסמת „בגדי המלך החדשים“, את האנושות בגישתה אל תופעות חברתיות, לשתיים: עולם המבוגרים מכאן ועולם הילדים מכאן. הראשונים — ראותם העצמאית נפגמה והרי רואים הכל בעיני דעת־הקהל הרשמי, המקובלת. דעת הקהל רואה את המלך, העירום לכאורה לגמרי, כאילו הוא עוטה בגדי פאר, „שהכינו“ לו, כביכול, האחים הנוכלים. כל אחד מהקהל רואה אמנם את המלך בעירומו, אך יחשוש לגלות דעה זו, פן ייראה כבעל מום שאינו רואה נכוחה. ככל אחד מן הקהל... ואילו עולם הילדים (ובתוכו לא מעט מבוגרים, וביחוד המורים, שאין להם תמימות־נפש לא ימצאו לעולם קשר לחניכיהם) טהורי העין ותמימי

על המדינה העברית

...בצד התכונות המיוחדות האלה של מדינת העברים, שערכן תלוי בדעות, היתה לה עוד תכונה אחת בעלת ערך פנימי, והיא הרחיקה בהכרח מלב האזרחים הרהורי מעל ורצון לעזוב את המולדת; כוונתי לטובת ההנאה, שהיא נפש כל מעללי אדם. והנה אני אומר, שטובת הנאה זו מצאו האזרחים במדינה זו במידה מיוחדת, כי אין מקום בעולם שם היתה זכות בעלותו של האזרח ברכושו גדולה מאשר במדינה זו; לכל איש היתה נחלת שדה שווה, לאחד העם ולראש המדינה חלק חלק; וכל איש היה בעל נחלתו לצמיתות. כי במכור איש את נחלתו או את שדהו מחמת עניו, ושב אליו בהכרח רכושו בבוא שנת היובל, והיו שם עוד תקנות ממין זה שלא יעקרו מקרקעי האזרח לידי אחרים.

ונמצא שהאזרח העברי ידע שלום רק בארץ מולדתו, מחוץ לגבולותיה היתה נחלתו חסרון וקלון...

לא מעט סייעו לכך גם החינוך והמשמעת המדוקדקים שנתגדלו בהם, כי הכל היו חייבים ללכת בדרך החוק הקבוע; לא היו רשאים לחרוש כעולה על רוחם, אלא לעתים ושנים מזומנות, ולא בשני מיני בהמות. גם הוריעה והקציר היו מיתרים בעתים קבועות ובדרך קבועה, ובכלל היה כל אורח חייהם חינוך מתמיד במשמעת... והואיל והיו רגילים בכך לחלוטין, לא היו יכולים לראות את המצוות כמין עבדות, ולא מבלי משים ראו את עצמם כבני חורין, ובסופו של דבר לא חפץ איש בעבירה אלא במצוה.

ונראה שלא מעט סייעה לכך החובה להתמכר למנוחה ולשמחה לעתים מזומנות לא כדי לספק את נטייתם אלא על מנת לקיים רצון אלהים. שלש פעמים בשנה היו אירחי אלהים (דברים ל"ז), בכל יום שביעי בשבת היו מצויים לשבות מכל מלאכה ולהתענג על המנוחה; בצד אלה היו זמנים מקודשים אחרים, שבהם היו תענוגות וסעודות מהוגנים לא רק רשות אלא חובה; ולפי דעתי זהו מכשיר יעיל לחינוך הלבבות, כי אין לך כובש את הלב כשמחה הנובעת מתוך יראת כבוד, שבה נדווגו אהבה עם הערצה.

ברוך שפינוזה: מסכת תיאולוגית־מדינית